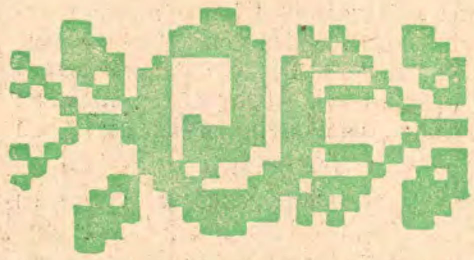
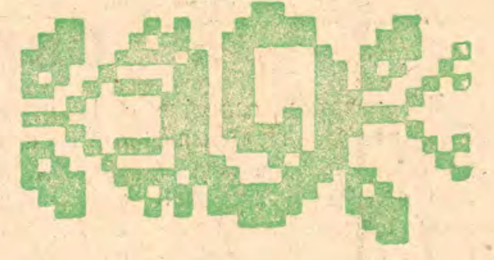
„NIWA" TYGODNIK BIAŁORUSKI — CENA 60 gr.

Ніва

№ 7 (51) БЕЛАСТОК, 17 ЛЮТАГА 1957 г. ГОД II

Дрэнная рэкамендацыя

У апошнім часе польскі друк пачаў цікавіцца беларускімі справамі. З'ява пажаданая і заслугоўвае на ўвагу. Але можа яна прынесці добрыя вынікі толькі тады, калі беларускія справы будуць высветленыя добрасумленна і аб'ектыўна.

Дык добрасумленная інфармацыя — гэта правіла кожнай шануючай сябе рэдакцыі. На добрым імяні не залежыць, відавочна толькі: «Вармії і Мазуры», — ольштынскаму часопісу, калі рэдакцыя гэтага часопіса ў № 3 з 1-ага лютага г. г. змясціла артыкул нейкага Вітальда Остапюка п. з. «Sztuczne podziały», у якім аўтар фальшыва высветліў дзейнасць Беларускага грамадска-культурнага таварыства і рэдакцыі «Нівы» і гэтым самым зрабіў шкоду польскаму грамадству — дэзынфармаваў яго.

Фальшам з'яўляецца сцвярджэнне, што ініцыятыва стварэння БГ-КТ выйшла не ад беларусаў, а ад нейкіх «zupełnie innych środowisk» (якіх — невядома). Як адзін з ініцыятараў стварэння БГ-КТ станоўча гэтаму сцвярджэнню пратэстую, яно не мае пакрыцця ў фактах.

Фальшывым таксама з'яўляецца вывад, што невялікая колькасць членаў (каля 400— лічба высcаная з пальца) сведчыць аб тым, што беларусы не давяраюць свайму Таварыству. Ды няхай-жа будзе ведамым аўтару «Sztucznych podziałów», што Таварыства не йшло на масавасць арганізацыі. На гэта не мелі мы сродкаў, ні арганізатараў, ні часу, не мелі таксама вопыту. Дый ці-ж масавасць арганізацыі сведчыць аб даверы членаў свайму кіраўніцтву?

Несумненна, кіраўніцтва БГ-КТ мае недахопы, ды гэта яшчэ не сведчыць, аб тым, што яму насельніцтва нашае не давярае. Няма да гэтага прычын.

Поўным прафанам у беларускіх справах аказаўся Вітальд Остапюк, звальваючы віну на нізкі ўзровень навучання ў беларускіх школах на «інтэлектуальны невысокі ўзровень дзеячоў Таварыства». Тут не толькі абразіў ён гэтых дзеячоў, але выказаў няведанне фактаў. Па-першае, справа навучання ў беларускіх школах не ляжыць у кампетэнцыі Таварыства, а ў кампетэнцыі Міністэрства асветы. Па-другое, дзеячы Таварыства (тыя самыя, на «невысокім інтэлектуальным узроўні») выступілі з ініцыятывай і дабіліся ўтварэння пры Варшаўскім Універсітэце кафедры беларускай філалогіі, не мала палажылі таксама намаганняў у арганізацыі для беларускіх настаўнікаў завочнага аддзялення беларускай філалогіі пры Настаўніцкай студыі ў Беластоку.

Непраўдзівым і крыўдным таксама з'яўляецца сцвярджэнне, што Таварыства абсалютна нічога не робіць у напрамку развіцця нацыянальнай культуры.

А дзейнасць калектыву песні і танца, які паўстаў пры Таварыстве, і які сваімі выездамі ў вёскі і мястэчкі Беласточчыны ўжо заваяваў шырокую папулярнасць? А дзейнасць не менш руплівага і таленавітага хору з Гарадка, які апякуецца БГ-КТ? А выданне для драматычных гурткоў «Паўлінкі» і падрыхтоўка іншага рэпертуару? А стварэнне Выдавецкага камітэта, у якога планах і выдавецтва фальклору і мастацкай, а таксама гістарычнай літаратуры? Гэта што, не дзейнасць? Не туды накіраваліся з сваёй незразумелай і не менш дзіўнай крытыкай, пане Остапюк.

А колькі-ж няпраўды ў вашых натугах ацаніць «Ніву». Папрацавалі вы ў поце чала, нечага й гаварыць, ды гэта-ж і толькі што выпаціны. Дзеліце вы працу рэдакцыі на два этапы, да VIII і пасля VIII Пленума, заяўляючы, што пасля Пленума змяніліся адносіны рэдакцыйнага калектыву да палякаў.

Істоту вашага няўмеснага пасквіля не трудна адгадаць (нягледзячы нават на тое, што мы людзі простыя).

Яна выглядае так: вось яно, гняздо сталінцаў, гайда на іх. Чулі мы ўжо аб гэтым, чулі. Вы трохі спазніліся. І ведамы нам ваш празмерны страх перад міфічным «кімсь», які быццам выкарыстоўвае нас да нячыстых мэт.

Дарэмныя вашы клопаты аб «горкай пігулцы», якою павашаму сталася «Ніва». Пакінце нас у спакою з вашымі высокаінтэлектуальнымі поглядамі на нас. Якась парадзім сабе і без вашай помачы. А калі ваш запал астыне, прагледзьце дакладна «Ніву» (да VIII Пленума і пасля, калі няма ў вас яе, міласці просім, зайдзеце ў рэдакцыю, пазычым). Тады можа зразумееце (калі вы чалавек сумленны), што не мелі рацыі.

Пераканаецеся, што пасля VIII Пленума не кіравалі мы галоўнай увагі, як вы кажаце, на пошукі «груп польскіх нацыяналістаў», а клапаціліся аб дружалюбным сужыцці беларусаў з палякамі, што пасля VIII Пленума далі мы шмат больш матэрыялаў аб традыцыях польска - беларускіх (а гэтаму вы супярэчыце), чым да Пленума. І магчыма, што дойдзеце да вываду, што былі людзі, якія стараліся парозніць адных з другімі, што гэта не былі «ніваўцы», а людзі падобны да вас.

Шкада толькі, што «Вармія і Мазуры», якія маюць амбіцыю ахапіць сваім уплывам Беласточчыну выдрукавалі такую хлусню.

Рэкамендацыі дрэнныя.

ГЕОРГІ ВАЛКАВЫЦКІ

Цэнтральная частка Гродна. Від зза ракі Гараднічанкі.

АЛЕКСАНДР ПРАКОФ'ЕЎ

* * *

Ой, ляціце, думы,
К Беларусі мілай.
Чым яна так сэрца
Мне запаланіла?

Чым запаланіла,
З ёй навек здружыла,
Або, лепей скажам,
Чым прываражыла?

Ці сваёй вяснянкай,
Ці пявучай мовай,
Мілагучным, чыстым,
Неўміручым словам?

Ці сваёй хадою,
Крынічнай вадою,
Ці сваёй красою —
Русаю касою?

Трэллю салаўінай,
Ці гняздом бусліным,
Ветрам тым, што вее
Па шляхах, далінах?

Ці расцвіўшым садам
Майскаю парою,
Ці зялёнай пушчай
Над Нёманам - ракою?

Дык ляціце, думы,
К Беларусі мілай.
Чым яна так сэрца
Мне запаланіла?

Пераклаў з рускай
МАКСІМ ТАНК

ШТОТЫДНЁВІК БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

Перад з'ездам настаўнікаў беларускіх школ

У пачатку сакавіка Галоўнае Праўленне БГ-КТ сумесна з Аддзелам асветы арганізуюць з'езд настаўнікаў беларускіх школ. Ёсць таксама, прапанова запрасіць на гэты з'езд старшынь бацькоўскіх камітэтаў.

Якую мэту ставяць сабе арганізатары з'езду? Зразумела, у першую чаргу абмяркуюцца справы навучання ў беларускіх школах. Што праўда часта ў секцыях настаўнікаў беларускай мовы гутарыцца аб справах павышэння ўзроўню навучання, гутарыцца і ў іншых секцыях «ПОДКО» аб іх. Справа не новая. І выдаецца не толькі навокал такіх праблемаў будуць адбывацца спрэчкі на з'ездзе. Ёсць пры гэтым яшчэ адна вялікай вагі для нас, беларусаў праблема, аб якой дагэтуль мала гутарылася. Часам з тых ці іншых прычын, ці то асветныя ўлады, ці то самі настаўнікі неахвотна гаварылі. Менавіта: яшчэ не ва ўсіх вёсках, у беларускіх асяродзях, ёсць беларускія школы, ці школы з беларускай моваі як прадмет. А што за гэтым йдзе не ўсе дзеці-беларусы вывучаюць родную мову.

Нядрэнна прадстаўляецца сітуацыя ў Гайнаўскім, Бельскім паветах. Кепска, а нават вельмі кепска ў Сакольскім, Дамброўскім, Семятыцкім і Беластоцкім паветах.

Несумненна настаўнікі — удзельнікі з'езду выскажуцца ў гэтай справе. Адным з асноўных лозунгаў з'езду павінна быць: у кожнай беларускай вёсцы, беларуская школа. Як мага найбольш дзяцей — беларусаў вывучае родную мову.

Такую мэту можна паставіць і трэба. Зразумела, што ў 100 прац. я немагчыма ажыццявіць. Непатрэбныя тут усялякія ўяўленні. Але абавязкам і БГ-КТ і кожнага беларуса — патрыёта імкнуцца да яе ажыццяўлення. Ёсць рэальныя ўмовы і сродкі каб гэтага дабіцца.

Кожнаму з нас залежыць на тым, каб маладое пакаленне ведала і любіла родную мову, літаратуру, мастацтва. Залежыць нам, каб выхаваць маладое пакаленне ў духу патрыятызму і пашанавання родных традыцыяў. Гэта можа зрабіць перадусім беларуская школа. Таму трэба змагацца, каб яна была ва ўсіх беларускіх асяроддзях.

І яшчэ адна праблема якая павінна моцным акордам загучэць на з'ездзе: беларуская школа асяродкам культурна-асветнай працы ў беларускім асяроддзі і кожны настаўнік — беларус дзеячам БГ-КТ.

Так ужо ёсць, што школа і настаўнік былі заўсёды піонерамі культуры і асветы ў нашых вёсках. Ведаем таксама і ахвярнасць настаўнікаў, якія часта ў цяжкіх умовах нязломна і аддана працавалі для дабра свайго народу. Былі яны заўсёды ў першых радах змагароў за ўсё новае, за ўсё што пхае наша жыццё наперад, прычыняецца да святлейшага і больш дастатняга жыцця.

Многа чаго трэба зрабіць у нашых вёсках. Мала маем гурткоў мастацкай самадзейнасці, не ўсюды можна сустрэць беларускую кніжку. Многа з сярод нашых сялян не ведаюць, беларускай літаратуры, гісторыі свайго народу.

У сучасны момант зрабіць гэта можа настаўнік. Магчымасці ёсць. Дзейнічае Беларускае грамадска - культурнае таварыства. Ёсць і матэрыяльная база. Ёсць поўная энергіі моладзь. Трэба толькі арганізатараў. А імі павінны быць настаўнікі. І вось на з'ездзе трэба абмеркаваць гэтыя справы. Трэба сказаць, як у шырокіх маштабах выйсці з культурна-асветнай працай да беларусаў — жыхароў Польшчы. Трэба дабіцца каб у кожнай беларускай хаце чыталася «Ніва». Беларуская вёска шпаркім крокам мусіць ісці наперад ва ўсіх галінах культурнага і эканамічнага жыцця. Трэба ёй дапамагчы.

Перадавікамі ў гэтай працы павінны быць настаўнікі. М. М.

9 лютага 1957 г. у Варшаве пры Радзе Міністраў ПНР адбылося першае пасяджэнне Эканамічнай Рады.
На здымку: Абрады адкрыў Старшыня Рады — Оскар Лянгэ. Злева — намеснік старшыні Рады — Чэслаў Баброўскі.
ЦАФ. Фото — Бараноўскі.

Вечар радасці ў Гарадку

9 лютага ў 20 гадзін у Гарадку адбыўся Канцэрт Беларускага Народнага калектыву песні і танца з Беластока. На канцэрт прыбыла шмат жыхароў з суседніх вёсак.

Рознастайная праграма ансамбля са здаваленнем успрымалася гледачамі.

Беларускі тэатр пад рэжысерыяй Антона Кавальчука ўпершыню выступіў з аднаактовай беларускай п'есай «Пярэстая Красуля».

Выступленне Беларускага тэатру публічнасць прыняла бурнымі апладысментамі. Маладыя артысты - аматары, як Ніна Бручко ў ролі Барбары, Вася Місеюк — яе жаніх, Толік Петышук — гандляр, — патрапілі стварыць цікавыя вобраз, якi ўспрымаеш са шчырым пачуццём.

Хвалюючым сваёй непасрэднасцю і прастатой было заканчэнне канцэрту. Хор адспяваў беларускае «Хай жывуць у радасці і шчасці» накіраванае, як жаданне да ўсіх прысутных. У адзін працяглы гук зліліся воплескі шмат сотняў рук.

А вось на сцэне паказалася Ніна Мушынская — вядомы дырыжор жаночага беларускага хору з Гарадка. Яна дзякуе за канцэрт. Далей на сцэну ўваходзяць: дырыжор Беластоцкага Беларускага хору — Л. Панько, кіраўнік балету — Т. Гіжэўская, рэжысёр тэатру — А. Кавальчук. Яны стаюць побач Ніны Мушынскай. Публічнасць б'е бравы. А хор урачыста гэтую хвіліну паўторна замацоўвае гучным «Хай жывуць»...

СУПОЛЬНЫ РЫНАК

Апошнім часам у Заходняй Еўропе многа гаворыцца аб т. зв. заходнееўрапейскім супольным рынку. Справа супольнага рынку абмяркоўвалася ў французскім парламенце, многа аб ім пішацца ў газетах і вядуцца шматлікія дыпламатычныя перагаворы.

Што-ж гэта такое заходнееўрапейскі супольны рынак?

Паводле праекту такія заходнееўрапейскія дзяржавы як: Германская Федэратыўная Рэспубліка, Італія, Францыя, Бельгія, Галандыя і Люксенбург павінны дамовіцца адносна ліквідацыі межавых бар'ер ці гранічных налогаў на тавары тых-жа дзяржаў і прадаваць іх без ніякіх перашкодаў у краінах — удзельніках дагавору і такім чынам ліквідаваць нацыянальныя і стварыць агульны заходнееўрапейскі рынак. Гранічнаму налогу падлягаюць толькі тыя тавары, якія будуць сюды прывозіцца іменна з тых дзяржаў, якія не з'яўляюцца членамі супольнага рынку.

Такім чынам ідэя супольнага рынку мае два бакі добры і дрэнны.

Калі паўстане супольны рынак, — тады насельніцтва Італіі, Францыі ці Заходняй Германіі магчымуць купляць тавары нямецкія, французскія і іншыя ў безаабмежаванай колькасці і, як вядома, будуць купляць тавары найлепшыя і найменш каштоўныя. Але тут ёсць і другая справа — гэта канкурэнцыя.

Як вядома, менш каштоўнымі бываюць тавары той дзяржавы, якая мае высока развітую прамысловасць і танную рабочую сілу. Прамысловасць Заходняй Германіі больш буйная ў параўнанні з французскай і рабочая сіла менш каштоўная, таму што зарплата нямецкага рабочага ніжэй, чым французскага. Так, што ў канкурэнцыі Францыя міма прадугледжаных у дагаворы прыпынкаў астанецца пакананай. Гэтага і баіцца Францыя.

Палітычныя дзеячы Францыі баяцца, каб іх краіну не залілі нямецкія прамысловыя галандскія ці італьянскія сельскагаспадарчыя тавары. Нямецкім фабрыкантам і галандскім землеўладальнікам гэта па душы, бо больш танны кошт прадукцыі іх тавараў прынясе ім дадатковыя даходы. Не па душы гэта французскім капіталістам, якіх даходы былі-б некалі нават меншыя ніж цяпер.

Не па душы гэта і рабочаму класу Францыі, дзе можа стацца такое становішча, што трэба будзе або знізіць зарплату рабочым, або закрываць фабрыкі. Адсюль небяспека беспрацоўя. Вось таму і зусім зразумела становішча супольная дэкларацыя нямецка - французскіх прафсаюзных арганізацый, якія выступаюць супроць супольнага рынку.

Як гэтая справа будзе выглядаць у далейшым, паведамім чытачоў у наступных нумарах нашага штотыднёвіка.

СЕСІЯ ВЯРХОУНАГА СОВЕТА СССР

У мінулым тыдні началася чарговая сесія Вярхоўнага Совета СССР. Ёсць гэта важная падзея ў жыцці совецкага народа.

Сесія абмеркавала план развіцця народнай гаспадаркі і бюджэт СССР на 1957 г.

Аб выніках сесіі больш канкрэтна паведамім чытачоў у наступным нумары «Нівы»

МІХАСЬ НАСОВІЧ

Асуанская плаціна

Нядаўна ўвесь сусветны друк прысвяціў шмат месца справе будаўніцтва вялікай плаціны ў Асуане на Ніле; тым больш, што заходнія дзяржавы, а ў першую чаргу Злучаныя Штаты Амерыкі пасля нацыяналізацыі Суэцкага канала адмовілі ў абяцаных крэдытах на яе пабудову, мяркуючы, што такім чынам прымусяць прэзідэнта Насера да адступкі.

Чым з'яўляецца гэтая плаціна. Якое яна мае значэнне?

Думка аб выкарыстанні жыватворных вод Ніла не з'яўляецца новай. Гісторыкі нават Напалеону прыпісваюць такія словы: «Калі-б я быў адказным за лёс Егіпта, то ніводная кропля вады з Ніла не дайшла-б да мора».

Ужо амаль пяцьдзесят гадоў існуе ў Асуане плаціна. За гэты час яе неаднаразова разбудоўвалі. Зараз будуецца там досыць вялікую электрастанцыю. Аднак у сучасны момант больш ніж калі-небудзь стала ясным, што ўсё гэта яшчэ не забяспечыць патрэб насельніцтва, лік якога вельмі хутка ўзрастае.

Трэба ведаць, што дзевяць дзесятых тэрыторыі Егіпта —гэта пяскі і пустыні. Наводненая ворная зямля знаходзіцца толькі ў нізіне ракі Ніл, у аколіцах Файуні і на вузкіх палосах паабапал Ніла паміж Асуанам і Каірам. Як падлічана, каля 38 прац. вады бескарысна сплывае ў мора або высыхае. Апрача гэтага ўзровень вод Ніла ў розныя гады, а нават падчас розных пор года, значна змяняецца.

Пабудаванне вялікай плаціны ў Асуане дазволіць рэгуляваць цячэнне ракі, павялічыць плошчу наводненых земель і дасць краіне вялікую колькасць электраэнергіі.

Гэтыя пачынанні задуманы ў шырокім маштабе. Прысутнасць вялікіх скал, якія пранікаюць да 210 метраў углыб не дазваляе пабудаваць бетонаву дамбу. У праекце прадугледжана пабудаваць сталёвую канструкцыю даўжынёй 5 км — з чаго 1.250 м. у самай рацэ — абведзену па абодвух баках гранітам.

Кубатура патрэбнага на гэта камення з'яўляецца ў 17 разоў большай ад кубатуры вялікай піраміды Чэпса.

У выніку гэтага ўзровень вады павысіўся-б да 200 метраў (пры цяперашнім — 35 метраў), а ўзнікшае такім чынам водасховішча затапіла-б 400 кв. км, прычым — 200 кв. км на тэрыторыі Судана.

Пабудаванне плаціны дазволіць павялічыць плошчу ворнай зямлі на 25—30 прац. і 150.000 га. зямлі наведванай засушу, будзе рэгулярна наваднецца. Апроч гэтага ірыгацыя дасць 500.000 га. ворнай зямлі ў пустыні. Вялікая электрастанцыя гэтай плаціны выпрацоўвала-б у год 10 мільярдаў кілават-гадзін.

Не гледзячы на вялікія цяжкасці, не гледзячы на варожую палітыку заходніх дзяржаў, маладая і незалежная егіпецкая дзяржава прыступіла ўжо да ажыццяўлення гэтага вялікага праекта.

СаВа

АЛЕСЬ ТРАЯНОЎСКІ

Творы народнага мастацтва

Ад родных ніў, ад роднай хаты
У панскі двор дзеля красы
Яны, бяздольныя, узяты
Ткаць залатыя паясы.

Так пачынаецца цудоўны, поўны пачуцця, лірычнасці і глыбокай асэнсаванасці верш Максіма Багдановіча «Слуцкія ткачыхі».

І цягам доўгія часіны,
Дзявочыя забыўшы сны,
Свае шырокія тканіны
На лад персідскі ткуць яны...

Па-мастацку лаканічна і разам з тым яскрава і вобразна паэт падае нам аб гаротным лёсе ткачых занятых цяжкай карпатлівай працай. Што-ж гэта за «шырокія тканіны», аб якіх гаворыць Максім Багдановіч?

Справа ідзе аб шырока вядомых не толькі ў Беларусі, але і за межамі яе, паясах, калісьці выраблёўшыхся ў Слуцку. Слуцк з даўных часоў быў слынным, як адзін з багатых і культурных цэнтраў Беларусі і знаходзіўся сярод квітнеючай і маляўнічай мясцовасці. Нязлярма паэт яркімі фарбамі малюе ў вершы наваколле:

А за сцяной смяецца поле,
Зіяе неба з-за вакна, —
І думкі мкнуцца мімаволі
Туды, дзе расцвіла вясна.
Дзе блішча збожжа ў яснай далі,
Сінеюць міла васількі,
Халодным срэбрам з'зяюць хвалі.
Між гор ліючайся ракі...

Тут упершыню ў Беларусі быў наладжан выраб цудоўных паясоў, атрымаўшых назву «Слуцкія», якія яшчэ і цяпер захапляюць людзей сваёй прыгажосцю, высокім майстэрствам ткання. Не даводзіцца гаварыць ужо наколькі яны цікавыя, своеасаблівыя і носяць адбітак сапраўднага народнага мастацтва, якое дасягнула надзвычайнага росквіту на Беларусі ў XVIII стагоддзі.

Вырабу гэтых паясоў быў пакладзен пачатак у 1758 годзе, калі ваявода Віленскі князь Міхаіл — Казімір Радзівіл заснаваў у Слуцку спецыяльную фабрыку, як яе называлі тады «персіярню», у якой было ўстаноўлена 25 варштатаў.

Слуцкія паясы ў хуткім часе атрымалі шырокую вядомасць, дзякуючы сваёй высокай тэхніцы майстэрства і прыгожым узорам і зусім выцяснілі з ужытку паясы, якія прывозілі з краін Усходу. Яны сталі неабходнай прыналежнасцю багатага беларускага, украінскага і польскага касцюмаў і не гледзячы на высокі кошт — ад 15 да 150 рублёў золатам, карысталіся вялікім попытам з боку магнатаў і шляхты.

Звычайна слуцкія паясы ткаліся з шаўковых, залатых і сярэбраных нітак, былі двухбаковымі і вельмі доўгімі (3—4 метры) і шырокімі — 30—50 сантыметраў. Па баках яны аздабляліся вузкай каймой, на канцах — багатым, галоўным чынам раслінным, арнаментам, у якіх пакладзена сутнасць мясцовых, народных узораў. Усё астатняе поле звычайна запаўнялася папярэчнымі палоскамі або лускападобным узорам.

Неабходна адзначыць што некаторы час у ўзорах слуцкіх паясоў, асабліва ў першыя гады існавання фабрыкі, знаходзілі месца і ўсходнія арнаментальныя матывы, аднак у далейшым на змену ім прышлі беларускія і ўплыў іх знік.

У пачатку заснавання фабрыкі, ёю кіраваў Ян Мажарскі, а пасля яго смерці — ягоны сын Лявонь, подпіс якога даволі часта сустракаецца на слуцкіх паясах. У фабрыцы паясоў працавалі мясцовыя людзі — прыгонныя сяляне князя Радзівіла і слуцкія мяшчане. Аб гэтым сведчаць і гістарычныя крыніцы, якія падаюць аб тым, што рабочымі фабрыкі былі беларусы, як напрыклад: Кананові ч, Лойка, Сянькевіч, а таксама Барсук, які доўгі час быў галоўным майстрам, і іншыя.

Але росквіт вытворчасці паясоў у майстэрні трываў нядоўга. Пачаўся заняпад, таму што попыт на іх зменшыўся. Адзін час на працягу паўтара дзесятка гадоў выраб іх быў зусім спынен. Зменшыўся лік працуючых у майстэрні, а тыя, што засталіся ў ёй, выраблялі паясы толькі дзеля мэт свайго існавання.

У 1823 годзе фабрыку заарандаваў слуцкі яўрэй Кантаровіч. Але ён не ў стане быў узняць тэхніку вытворчасці тых паясоў, якія выпрабляліся тут у перыяд росквіту майстэрні. Прычынай гэтаму з'яўляліся: недахоп дарагакаштуючых матэрыялаў і адсутнасць кваліфікаваных майстроў.

З цягам часу справы майстэрні не папраўляліся, а занепадалі. У 1828 годзе тут было ўсяго чатыры варштаты з 30 ткацкімі чаўнакамі, а таксама спецыяльны прас для прасавання паясоў. На ўсю майстэрню працаваў толькі адзін майстар і яго памочнік. Аб заняпадзе фабрыкі сведчыць і тое, што за ўвесь 1838 год было выткана ўсяго каля дванаццаці метраў шаўкова - срэбнай тасьмы.

У 1844 годзе фабрыка слуцкіх паясоў была зачынена.

Слуцкія паясы — высокамастацкія вырабы ручнога ткацтва другой паловы XVIII — першай паловы XIX стагоддзяў, адна з старонак гісторыі развіцця выяўленчага мастацтва таленавітага і працавітага беларускага народу. Яны вызначаюцца высокім майстэрствам, глыбінёй своеасаблівасці і адлюстроўваюць сапраўднае мастацтва.

Майстэрні паясоў, падобныя слуцкай, былі заснаваны пасля і ў іншых гарадах і мясцовасцях Беларусі — у Гродні, Нясвіжы, Ражанкаўскім маёнтку (Слонімскі павет, цяпер м. Ражанка, Шчучынскага раёну, Гродзенскай вобласці), а таксама ў Варшаве і Кракаве. Але, нягледзячы на месца іх вытворчасці, за імі замацавалася назва «слуцкія». Іх пераймалі на маскоўскіх і нават на французскіх фабрыках.

Зараз асобныя экземпляры слуцкіх паясоў маюцца ў некаторых музеях СССР, Польшчы і іншых краін.

Слуцкі пояс (фрагмент).

Мінскі цяплічна - парнікові камбінат.

Кніга пра трылогію Я. Коласа

Навуковы супрацоўнік Акадэміі навук БССР Ю. Пшыркоў напісаў манаграфію пра трылогію Якуба Коласа «На ростанях». Нядаўна манаграфія выйшла ў свет асобным выданнем у выдавецтве Акадэміі.

Кніга складаецца з 8 раздзелаў і заключэння. Даследчык разглядае ролю Якуба Коласа ў развіцці беларускай мастацкай прозы, дае агляд беларускай прозы пачатку 20-х гадоў, даследуе праблему народа ў трылогіі, разглядае яе станоўчыя і адмоўныя вобразы.

Вершы маладой паэтэсы

ЭЎДОКІЯ ЛОСЬ

Мая малітва

Не чыноўнымі продкі былі —
З веку корпаліся на ніве.
А дарунак быў ад зямлі —
Мазалі на руках па сліве.

Бацька меў шчаслівейшы лёс,
Ды й яго зямлёй прыхавала...
Многа выпала ў долы слёз,
Адгрымела падзей нямала.

Я хаджу па грунце святым,
Скарб пад ім дарагі ўтоен...
Поўню сілы сокам густым,
Што ў жылах зямлі настоен.

Чую — лезе травінка на свет,
Чую — бухае плод у грудзі,
Чую — звон ад калосся плыве,
Чую — пчолка пралеску будзіць...

Бачу — сонца успыхнуў пажар,
Бачу — горад красуе у вёснах,
Бачу — топак іскрыцца жар,
Бачу — шоўк зіхаціць у кроснах

Мне так проста і мець і рабіць,
Мне узрошчаны воля, доля...
Мне-б зямлю толькі гэту любіць
Да крыві, да сардэчнага болю!

Ох, прыгожы хлопцы на Украіне!

Ох, прыгожы хлопцы на Украіне!
Гляне чорным вокам з-пад брыва,
А брыво дугой над ім ускіне —
І любы супернік — трын-трава...
Хай сабе супернік той сярдуе,
Ці спакойна спіць далёка дзесь, —
Украінец дзеўчыну цалуе
І пяшчотай свецціца ўвесь.
Вось і мне нядаўна ад такога
Доўгі і ласкавы ліст прыйшоў...
Не спытаю, ведама, ні ў кога:
Ці зрабіць, каб болей не знайшоў,
Ці пра зоркі нагадаць начныя
Ды пра топаль, што пад імі рос?..
Ох вы, вочы, бровы выразныя!
Хай не стане вам халодных рос,
Хай для вас цяпло струменіць сонца,
Хай для вашых спраў Дняпро бурліць,
Хай у вашай пекнаце бясконца
Аганёк счаслівы зіхаціць!
Ну, а я, здаецца, паспрабую
Тут спыніць, ля дому, позірк свой,
І такога хлопца аблюбую,
Каб не стаў ніколі трын - травой!

КАЛЯНДАР Беларускай прыроды

Нядаўна на кніжных прылаўках Мінска з'явілася новая кніга — «Месяц за месяцам» — каляндар беларускай прыроды, складзены для дзяцей і юнакоў адным са старэйшых беларускіх пісьменнікаў, знаўцам прыроды — Віталем Вольскім.

Галоўныя «героі» гэтай кніжкі — ласі, алені, мядзведзі, куніцы, глушцы, гракі, буслы, сумы, шчупакі і іншыя звяры, птушкі і рыбы, што сустракаюцца на тэрыторыі Беларусі. Гэтым «героям» прысвечаны ўсе дванаццаць раздзелаў, якія носяць назвы месяцаў. Задача аўтара і яго заслуга ў тым, што ён упершыню, прытым у папулярнай форме, зрабіў спробу даць чытачу ўяўленне аб беларускай прыродзе ў гадавым каляндарным цыкле.

Праз усю кнігу лейтматывам праходзіць любоў да свае Радзімы, да яе прыроды, краявідаў, незлічоных багаццяў зямлі. Аўтар імкнецца перадаць гэтую любоў і чытачу, заклікае яго берагчы прыродныя багацці бацькаўшчыны, вывучаць іх і спрыяць іх росту.

Добрым дапаўненнем да тэксту «каляндара» з'яўляюцца малюнкі, выкананыя мастаком В. Ціхановічам.

Сялянскія клопаты

Зімовы вячорны змрок паволі ахутвае вёску.

У вокнах вясковых хат загараюцца першыя цьмяныя агеньчыкі нафтавых лямп. Чаму нафтавых?! Трасцянка-ж ужо даўно мела быць электрыфікаванай!

Яшчэ ў 1953 г. Гмінная рада звярталася ў Павятовае Праўленне сельскай гаспадаркі ў Бельску з просьбай электрыфікаваць вёску.

Жыхары Трасцянкі ахвотна згадзіліся выканаць усе «нефаховыя» работы, шляхам працоўных абавязацельстваў толькі каб нарэшце ўжо мець электрычнае святло. Іх ахвярнасць, а якжа, улічана, але... толькі пры той умове, калі ўтворыцца ў вёсцы сельскагаспадарчы кааператыў.

Сельгаскааператыў утварыўся. Існаваў няцэлыя тры гады і ўрэшце паспеў ужо «развалiцца», а электрычнага святла, як не было так і няма.

* * *

Яшчэ вясною 1953 г. у Трасцянцы арганізаваўся сельгаскааператыў. Добраахвотна ці ў выніку пэўнага адміністрацыйнага націску — цяжка сказаць. У сельгаскааператыў уступіла каля 10 прац. сялян. І вось, у сувязі з утварэннем сельскагаспадарчага кааператыва ўзнікла неабходнасць новага падзелу зямлі. Вядома, кааператыў не мог належна развівацца ва ўмовах існавання церазпалосіцы (шахаўніцы). Неўзабаве адбыўся вясковы сход, на якім выбрана Раду падзелу зямлі.

Задачай гэтай рады з'яўлялася дапамагчы землямерам ва ўласцівым падзеле і класіфікацыі зямлі.

Новы падзел і класіфікацыю зямлі правёў землямер Ваяводскага Праўлення сельскай гаспадаркі ў Беластоку грам. Станіслаў Цітко і інспектар Бушко. Восенню 1955 года канчаткова закончылі сваю работу. І што-ж аказалася? Сельгаскааператыў атрымаў зямлю ў трох палетках. А індывідуальныя гаспадары?... Выйшла так, што сяляне, якія жывуць у адным канцы вёскі атрымалі надзел у другім канцы вёскі (даўжыня вёскі — каля 2 км.). Нароблена многа палосачак аб размерах 11 x 1.500 м.

Землямер Цітко і інспектар Бушко ў час сваёй працы мала звярталіся за парадай да Рады падзелу зямлі, працавалі ў адарванні ад яе, дзялілі і класіфікавалі зямлю, як кажуць гаспадары, «нефахова», без належнай арыентацыі. Не было дзе пасвіць жывёліну. Надзелы пашы атрыманыя з грамадскае пашы былі надта малыя, каб можна было гаспадару на іх штосьці рабіць. У вёсцы гвалтоўна змяншалася пагалоўе жывёлы. Напрыклад, пагалоўе авечак зменшылася амаль у 50 прац., моцна зніжылася пагалоўе кароў.

* * *

Зіма. Доўгія вечары. Што рабіць маладым людзям у гэты час? А гадзіны-ж так доўжацца...

Восенню 1955 г. на грамадскім сходзе была прынята пастанова, адносна сарганізавання ў вёсцы клуба.

Моладзь пастанавіла выканаць усе падсобныя работы т. зв. чынамі. Нават Павятовая Камісія гаспадарчага планавання «знайшла» каля 20.000 зл. на капітальны рамонт грамадскага дома, у якім зараз размясцілася крама ГС. Але што-ж ...не атрымана адпаведных будаўнічых матэрыялаў, і прызнаныя грошы прапалі. А моладзь... ну, як моладзь — разгарняе нуду за «вежай» гарэлкі.

* * *

З Трасцянкі да Гайнаўкі шмат дарогі і то даволі дрэннай дарогі. Не заўсёды гаспадар мае час ехаць, як кажуць, за бліжкі свет. Але ПРН у Гайнаўцы вельмі-ж ужо станоўчая. Пастанавіла, (што-б гэта не каштавала), прымусіць трасцянцаў вазіць свае прадукты, — канкрэтна мяса, на «вольную» продаж менавіта ў Гайнаўку і толькі ў Гайнаўку! Нічога, што гаспадары часта - густа не здолеюць прадаць нават кілограма мяса, нічога, што ў большасці выпадкаў (вясною і летам) прывозяць яго назад, да хаты, ужо патыхаючым, смярдзячым.

Няўжо не з'яўляецца вядомым «бацькам» павета той факт, што мястэчка Гайнаўка не зможа «праглынуць» мяса з усяго даволі вялікага павета. Навошта маюць вас праклінаць на чым свет стаіць гаспадары, вязучы назад непраданае мяса. Ці не лепш было-б скарыстаць з пастановы Міністэрства закупак і дазволіць сялянам прадаваць свае прадукты, асабліва мяса, і ў іншых суседніх паветах, — напрыклад, у Беластоку. Тым больш, што да Беластока параўнальна блізка!

Вось клопаты сялян не толькі вёскі Трасцянкі.

С. ЯНОВІЧ.

Калі ў вёсцы вечар

Зіма. Снег пакрыў польныя дарогі. Нашыя вёскі цяпер нярэдка адцяты ад свету. Дзень яшчэ кароткі, а вечар здаецца без канца.

Тады пачынаецца панаванне нуды і сумнасці. Што рабіць тады, як прагнаць нуду, як развесяліцца, як хутчэй дачакацца вясны?

Аб тых, якія знаходзяць на гэта раду ў гарэлцы гаварыць не будзем. Няма чым хваліцца. Ёсць у нас вёскі, дзе людзі і без гарэлкі ўмеюць бавіцца і весяліцца.

У вясковым клубе ў Тапалянах вечарамі поўна моладзі. Кіраўнік клуба, супольна з кіраўніком школы Маркевічам стварылі тут культурнае асяродзе.

У вёсцы насельніцтва беларускае і польскае, бывалі тут часам сваркі. Цяпер не чуваць нязгоды. У клубе адбываюцца рэпетыцыі п'есы Вінцука Дуніна-Марцінкевіча «Залёты». П'еса будзе пастаўлена на польскай мове. Значыцца выхад знайшоўся. Беларускую п'есу на польскай мове ахвотна прыймаюць палякі, каб пазнаць культуру суседзяў.

На прэм'еру п'есы зыйшліся ўсе жыхары з вёскі. Рая Камінская, іграючая ролю Каці падабаецца ўсім. Іншыя актары не ўступаюць ёй. Прадстаўленне закончылася. Цяпер іграе да танца аркестр ППК з Міхалова. Дружна танцуюць польку палякі з беларусамі. Хутка ў вёсцы прайшоў вечар.

Моладзь з Тапалян падгатаўляе цяпер іншыя беларускія і польскія п'есы і ў развіцці сваіх культурных гурткоў знаходзіць поўнае задавальненне.

Добра развіваецца культурнае жыццё ў вёсцы Добжынева. Тут моладзь падгатаўляе п'есу «Лялька» Балеслава Пруса на польскай мове і на беларускай «Суседка» і «Свадзьба» — сучасныя беларускія п'есы, якія прывёз хтосьці да вёскі, з Мінска.

У Юхноўцу, вёсцы паміж Беластокам а Бельскам бачым зусім іншае яўленне. І тут насельніцтва хоча аглядаць п'есы, выстаўляныя сваімі сіламі, аднак наракаюць тут на гэта, што няма цікавых п'ес. Іграюць тады такі яп'есы, як напрыклад «Улан і млынарка», «Дамовы вербель» і інш. Расказваюць, што моладзь з суседняй вёскі зарабіла 30 тысяч злоты, за пастаўкі п'ес з жыцця царкоўных святых.

Што паказваюць гэтыя кароткія прыклады з культурнага жыцця нашых вёсак? Паказваюць, што трэба чым хутчэй даць моладзі добрыя, цікавыя п'есы.

Таму ініцыятыва БГ-КТ выдавання беларускіх п'ес тым болей з'яўляецца цэннай. Б.

Эх, ты мужыцкая доля...

Сядзела я ў цёмнай прыёмнай на станцыі Крынкі Беластоцкія. Чакала на цягнік. У прыёмную ўвайшоў чалавек. На сабе меў вынашаны кажушок. Быў селянінам з вёскі, мужыком, якога пазнаеш усюды, бо на ўсёй яго постаці, твары, руках, вопратцы сляды свае пакінула цяжкая праца на зямлі - кармільніцы.

Селянін па-беларуску распачаў са мной гутарку. Словы яго мелі жартаўлівы, веселаваты тон.

— Хто вы такая — мо' мы з вамі сваякі? — жартаваў селянін.

— А хто вы такі? — пытаннем на пытанне адказала я.

— Я беларус — заявіў селянін і ў голасе яго была ўпартасць і станоўчасць.

— Я таксама беларуска — адказала я.

— А адкуль вы, з Беластока?

— З Беластока.

— Ну, то вы гарадская, я вам не сваяк, я вясковы.

— Чаму вы так разьдзяляеце гарадскога ад вясковага? — пацікавілася я.

— Бо гарадскі разумны, а я вясковы, цёмны, дзе-ж мне да гарадскога.

Словы селяніна цяпер гучэлі з сумам і безнадзейнасцю.

— У мяне нага зломаная... Ужо чатыры месяцы... Вёз ноччу сарадэлю з поля, бо хмурылася і я баяўся, каб не змокла. Таму паехаў ноччу і... папаў пад каляско... Завязлі ў Беласток. Ляжаў у бальніцы. Разам там ляжалі і гарадскія. Адзін, сам ён зламаў нагу едучы на матацыклі, сказаў што я вясковы, дурань - невук. І ўсе смяяліся з мяне. Ну скажыце, што я меў гаварыць. Я ведаю, што я дурань, бо я з вёскі; я невук, бо ўсё працаваць павінен. Ён разумнейшы, лепшы. Ён не патрабуе планаваць, бо інжынер ёсць, ён толькі на гатовым працуе, а я сам працую і будую, сам планую — як паставіць ці лепш ад сонца, ці да сонца, на захад, ці на ўсход, у нізе, ці на ўзвышшы. Да мяне ніхто не прыедзе парадзіць хоць усё прасіў тэхніка. Я сам сабе інжынер, тэхнік, сам планую, а калі хворы то і лячыцца сам мушу. Ён на матацыклі паламаў нагу і яму за лячэнне плаціць не трэба, а я сарадэлю ноччу вазіў і паламаў і мне яшчэ прыслалі напамін плаціць грошы. «Ну, людзі-ж, кажу — дайце на нагу ўстану, запрацую.

У мяне-ж у хаце, ведаеце, двое малых дзяцей, ды і карова мычыць — дай і курыца ззаду бяжыць — дай, кошка і тая сабе — дай. Мне-ж усяму трэба даць і ўсё накарміць і надамной няма апекі, мне няма бяспекі. Хто на мяне глядзіць? Ніхто! Адзін Бог. Ды і ён не рушаецца. Можа і забыў пра мяне сёння, пачакаю — мо' ўзаўтра ўспомніць.

Хацелася мне суцешыць гэтага чалавека, што-небудзь сказаць яму, ды я не ўмела, не знайшла слоў. (вл)

Выкрываем мясцовыя рэзервы

Лаза — нявыкарыстаная магчымасць

Пыздры паложаны недалёка ткацкага цэнтра Лодзі. Шмат яго жыхароў калісь працавала ў Лодзі. У міжваенны перыяд, калі панавала беспрацоўе — людзі займаліся тут хатнім вырабам фіранак. Трэба-ж было жыць. Значыць што пачаткі традыцыі былі. Але, трэба было чакаць аж восем гадоў у народнай Польшчы, пакуль паўстануць кааператывы. Больш 70-ці жанчын знайшло працу ў ткальні, пры вырабе фіранак, карунак, макатак і іншых таму падобных вырабаў.

Пачаткова кааператыў належаў да «Цэпелі» (Цэнтралі хатняй прамысловасці). Апошнім часам кааператыў стаў ужо самастойным. Усё больш развіваецца і прыносіць немалую карысць жыхарам горада. Гэты поспех стаўся прыкладам. Людзі пачалі шукаць іншых магчымасцей развіцця свайго горада.

Пыздры ляжаць над ракой Вартай. Яе берагі парослыя дзікай лазой. Падчас акупацыі немцы наладзілі тут выраб лазавых кошыкаў да снарадаў.

Як бачым, што жыхары Пыздр з прымусу навучыліся плесці лазу. Вось і цяпер прыпомнілі аб тым, што ўмеюць.

— Заложым новы кааператыў — пала прапанова. Словы хутка змяніліся ў чын. Кааператыў быў арганізаваны: дзіцячыя возікі, кошыкі да апакавання едуць з Пыздраў на экспарт: у Канаду, Ісландыю. У кааператыве працуе каля 200 чалавек. Пры такім размаху працы адчуўся недахоп растучай дзікай лазы. У Пыздрах развіваецца новая галіна гаспадаркі — плантацыі лазы. Горад прачнуўся. Штоправда тут яшчэ каля 300—400 асоб патрабуе працы, але хутка і на гэта прыйдзе час. У гаспадарчых планах прадбачана ўжо разбудова двух існуючых прадпрыемстваў. А ініцыятары «адновы» горада — Вяліцкі і Багроўскі пільнуюць гэтых спраў.

Я ўзяў да свайго артыкула прыклад, здаецца мне, тыповы. Ды і нашыя мясцовасці маюць падобныя клопаты і ініцыятыва яшчэ спіць у іх. Мы прывыклі, што за нас вярхушкі думаюць, а нам «манна» сама сыплецца з неба. Наколькі няправільную пазіцыю займалі мы ў гэтым выпадку, наколькі няправільнай была такая эканамічна палітыка — бачым на прыкладзе гарадоў Міхалова, Хорашчы, Супрасля і дзесяткаў іншых мясцовасцей. Старыя прадпрыемствы і фабрыкі загінулі. На новыя доўга чакаць, мы самі сабе павінны стварыць магчымасці да працы і заробкаў. У нас плеценыя вырабы з лазы з'яўляюцца старадаўнымі заняткамі на вёсцы. Але ў ваяводстве ёсць толькі адно прадпрыемства, якое займаецца вырабамі з лазы ў Супраслі. Ды па прычыне недахопу сыравіны і яно працуе не на поўным «руху». Адначасова на рынках адчуваецца недахоп артыкулаў выробляных з лазы.

А, ці ведаеце, колькі ў нас зямлі займаюць плантацыі лазы? На 105 гектарах садзіць яе так зв. Цэнтраля віклінярская ў Ольштыне, на 50 гектарах ПГР-ы і амаль на 15 гектарах, паасобныя гаспадары.

З гектара можна сабраць каля 15 тон лазы. Цана за І сорт зялёнай лазы 900 зл. за цэнтнар, а за тону ачышчанай з кары — 9.460 зл.

Падумайце гаспадары над карысцямі з развядзення лазы, якую садзіцца раз на 20 гадоў і каля якой шмат менш працы, чым каля іншых раслін.

Пад засеў лазы можна выкарыстаць ляжачыя аблогамі грунты, берагі ручаёў, рачулак і рэк. У нас гэта магчыма зрабіць над берагамі Нарвы, Нараўкі, Супраслі, Буга і іншых. Значыцца, што ёсць магчымасць.

У развядзенні лазы памогуць аграномы Нараловых рад. А поспехі і карысць будуць. Бачым гэта на прыкладзе горада Пыздры. К. Б.

Беларускія песні ў Варшаве

Вельмі прыемна ўвайсці ў памяшканне Варшаўскага Аддзела Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў часе рэпетыцыі хору. Бельмі прыемна пачуць тут беларускія песні. Зусім іншая справа калі гэтыя песні пяюцца на Беласточчыне, дзе іх чуецца на кожным кроку, але таму, хто заўсёды жыве ў Варшаве — гэта вялікае свята. Пакуль што можна іх паслухаць толькі два разы ў тыдзень.

Калі мова аб варшаўскім беларускім хоры — трэба сказаць некалькі слоў аб гісторыі яго паўстання. Пачаў ён арганізавацца тры месяцы таму назад. Арганізацыяй хору заняўся таварыш Мікалай Жлановіч, які прыступіў да працы з вялікай адданасцю, укладваючы вельмі многа энергіі і сэрца.

Зараз хор налічвае 50 удзельнікаў — 28 хлопцаў і 22 дзяўчат. Адчуваецца недахоп жаночых галасоў. Удзельнікі хору — гэта пераважна студэнты вышэйшых навучальных устаноў як: Варшаўскага універсітэта, з беларускай філалогіі і матэматычнага факультэта, студэнты Варшаўскага політэхнікума і СГПіС. Спадзяваны наплыў кандыдатаў з ВАТ-а (Вайсковай акадэміі тэхнічнай). У хоры ёсць таксама польскія дзяўчаты і хлопцы. Прыемна паглядзець, калі беларуская моладзь разам з польскай моладдзю спявае свае беларускія песні. Гэтыя маладыя палякі цэняць беларускую культуру і будучы ўдзельнікамі хору памогуць у яе распаўсюджванні, памогуць азнаёміць польскае насельніцтва з багатым фальклорам беларускага народа.

З мешанага хору незадоўга мае выдзяліцца мужчынская харавая група.

Хор рыхтуе багаты рэпертуар у які ўваходзіць каля 25 песень. Распрацоўваюцца перш за ўсё песні вядомых кампазітараў: Шырмы, Галкоўскага, Тэраўскага, Свешнікава і іншых. У працы сваёй хор апіраецца на народных беларускіх матывах, маючы ў сваім рэпертуары такія перлы народнай беларускай творчасці як: «А ў лузі каліна», «Жыў на свеце Лявон», «А ў полі вярба» і многа іншых.

У выніку адданай працы кіраўніка хору таварыша М. Ждановіча на працягу так кароткага часу хор мог-бы ўжо выступаць публічна, але на перашкодзе стаіць недахоп народных беларускіх убораў.

Беластоцкі Беларускі мастацкі калектыў песні і танца атрымаў грошы на ўборы ад Аддзела Культуры ў Беластоку. Не так даўно гаварылася па радыё ў Беластоку, што гэта грошы выкінутыя ў балота. У практыцы аднак-жа аказваецца, што гэты Мастацкі калектыў дае публічныя выступленні, якія карыстаюцца вялікім поспехам.

Народныя касцюмы — гэта вельмі важная справа. Без касцюмаў варшаўскі хор не можа выступіць публічна. Варшаўскі хор ад свайго паўстання працуе ў вельмі прымітыўных абставінах — без акампанементу. Няма фартэпіяно, ці піяніна, няма акардэона. Пакуль не будзе фартэпіяно ці піяніна не можна таксама прыступіць да працы з балетам. Ёсць кандыдаты ў балет і амаль кожны дзень прыходзяць новыя, толькі праца балету ўстрымана, без акампанементу зразумела, балет не можа рушыць з месца.

Варшаўскі Аддзел БГ-КТ мае цымбалы. Ёсць таксама людзі, якія маглі-бы на іх іграць, але брак піяніна і акардэона.

Пакуль што варшаўскі хор рыхтуе замкнутыя выступленні. Першае выступленне хору запланавана на 23-га лютага ў сувязі з вечарам беларускай паэзіі, а ў канцы лютага хор выступіць пасля дакладу праф. Тарасава на літаратурную тэму.

Радыёстанцыя «Край» згадзілася рэзерваваць для Варшаўскага Аддзела БГ-КТ 28 мінут у месяц на праграму на беларускай мове. У гэтай праграме знойдзе сваё месца таксама варшаўскі беларускі хор. Цэлае шчасце, што гэта не тэлевізія...

Трэба зрабіць усё, што толькі магчыма, каб беларускі хор незадоўга мог выступіць перад насельніцтвам Варшавы. Гэта вельмі важная справа, якую павінна мець на ўвазе Галоўнае Праўленне БГ-КТ.

У Варшаве ёсць яшчэ вельмі многа такіх людзей, якія нічога не ведаюць аб беларусах. Не ведаюць нават, што беларусы жывуць у Польшчы, што толькі каля 5 тысяч беларусаў жыве ў самай Варшаве. Што гэтак ёсць магу падаць прыклад. Гэта не анекдот, а праўдзівая гісторыя, якая здарылася ў Варшаве ў мінулым годзе.

Дзве жанчыны з вёскі, дзе жывуць мае бацькі прыехалі да доктара ў Варшаву. Гэтыя жанчыны не бачылі не толькі Варшавы, але не ведалі нават польскай мовы і звярталіся да сустрэнутых на вуліцы людзей на сваёй роднай мове з запытаннем, дзе ёсць вуліца Очкі, на якой знаходзіцца шпіталь. Здзіўленыя людзі пыталі іх, што гэта за мова, на якой яны гавораць і калі даведаліся, што беларуская — тады спыталіся, хто іх прапусціў цераз граніцу, ці ў Мінску няма шпіталя і ці польскія доктары лепшыя за совецкіх.

Гэты прыклад паказвае нам, што трэба абавязкова паказаць польскаму насельніцтву, што беларусы жывуць не толькі ў Совецкай Беларусі, а што яны жывуць у Польшчы і што яны маюць сваю багатую, векавую культуру.

Вельмі многа могуць зрабіць у гэтай галіне публічныя канцэрты беларускага хору ў Варшаве. Таму трэба зрабіць усё, што толькі магчыма, каб беларускія песні чуліся не толькі ў памяшканні Варшаўскага Аддзела Беларускага грамадска - культурнага таварыства.

ВІКТАР ШВЕД

„Ой пайду я, выйду!"

Пачатковая школа ў Коматоўцах (Беластоцкі павет) знаходзіцца ў даволі вялікім, светлым будынку, што стаіць на самай ускраіне вёскі. Вучыцца ў ёй каля пяцідзесяці дзяцей.

Упачатку 1956 года па ініцыятыве настаўніцы Алі Дарашкевіч пры школе арганізаваўся мастацкі гурток, які ў сучасны момант налічвае ўжо 25 вучняў і вучнёвак з V, VI і VII класаў.

Быў якраз перапынак, калі я зайшоў у школу. Надвор'е было халоднае — ад поля дзьмуў марозны, вільготны вецер. Моладзь шумнымі гурткамі мітусілася ў класах (у школе вельмі малы калідор). Паступова заглушваючы смехі і размовы плыла мелодыя чароўнай беларускай песні «Ой пайду я, выйду» спяваная тонкімі маладымі галасамі.

Дзеці любяць не толькі спяваць. Яны любяць таксама і дэкламаваць кранаючае беларускае мастацкае слова. Задушэўна дэкламуе вершы Галя Мікуць з IV класа і Тоня Мікуць з II кл.

— Толькі, бачыце, не маем дзіцячага спеўніка. Вось каб дзе-небудзь здабыць дзіцячую п'еску — можна было-б наладзіць нейкую пастаноўку — кажа на развітанне Аля Дарашкевіч.

С. Я.

Фроська — Змагарка

(Народнае паданне)

Даўно гэта было. Вельмі цяжка тады жылося на нашай вялікай зямлі. Паны ў сялян кроў смакталі, жыць добра не давалі.

Вось жыла - была ў аднаго пана сялянка Агата. Мела яна двух сыноў — кавалёў і дачку Фроську. Прыгожыя былі браты - кавалі, на ўвесь свет сваёй працай славіліся. Ноч і дзень Фроська з маткай і братамі на пана працавалі, славу багатыра яму здабывалі.

Так з года ў год яны гаравалі. Але хутка маці родная Фроські не вытрымала цяжкай працы і дрэннага жыцця. І памерла бедная... Яшчэ горш стала жыць Фроська.

Надышла цёмная ночка. Заснулі слугі панскія. Адчыніла Фроська вялікія дзверы і як сінічка, выляцела з панскага палаца пана-зладзея, пана-разбойніка.

Устаў ранюська пан, адчыніў вялікія дзверы, а там нікога няма. Узлаваўся ён. Загадаў слугам сваім і войску Фроську - прыгожую ў палац, што-б там ністала, вярнуць.

Кінуліся дзікай чарадой падлізы панскія на хату братоў - кавалёў, але не так лёгка прышлося. За Фроську браты - кавалі заступіліся і ўсе сяляне, як адзін чалавек, гарой за яе сталі.

Завязалася барацьба з слугамі панскімі. Біліся, біліся браты-кавалі за сястру родную, адважна змагаліся ўсе сяляне, але ўсё-ж такі сіла большая аказалася на баку паноў.

Пачалі вязаць Фроську, а яна адважна гаворыць, навучае сялян:

Людзі добрыя, залаценькія,
Падніміцеся, даражэнькія,
Ды зазьміце вы зброю вострую,
Ды паўстаньце сілай грознаю!

Вязалі Фроську, у ланцугі яе закавалі, а яна людзям праўду казала, свет ім адкрывала. Фроську кінулі ў цямніцу. Пан ад радасці аж заскакаў, што перамогу такую атрымаў. Назначыў ён з вялікай радасці баль. Заззялі палацы панскія агнём яркім.

Ды Фроська-Змагарка ўцякла з цямніцы. Паслаў пан пагоню, але нідзе не знайшлі Фроські - Змагаркі. Уцякла яна ў лес.

Выбралі сяляне Фроську - Змагарку сваім атаманам. Дзе яна з баявой дружынай праходзіла, дзе балоты і пустыні былі, там сады зацвілі, радасць па тым месцы хадзіла.

Вось якой заступніцай за народ была Фроська - Змагарка.

Запісаў ад свайго бацькі і прыслаў

ПЕЦЯ ІВАНЮК
вёска Плёскі
вучань IV класа

Паўстаў універсітэт эстэтычнага выхавання

Дзяржаўны Культурна-асветны ліцэй у Супраслі і Ваяводскае Праўленне Таварыства па распаўсюджванні навуковых ведаў (ТВШ) у Беластоку, арганізавалі ў Супраслі (каля Беластоку) першы ў Польшчы Усеагульны Універсітэт эстэтычнага выхавання.

Мэтай Універсітэту з'яўляецца разбуджэнне зацікаўленасці культурай і павышэнне культурнага ўзроўню асяроддзя.

Дагэтуль ва Універсітэт запісалася 230 асоб.

БАЛЕСЛАЎ МАНКЕВІЧ

Гутаркі аб мове

Гутарка 12

З прыкладаў скланення, прыведзеных у гутарцы 11, відаць, што некаторыя назоўнікі ў родным склоне множнага ліку могуць мець форму чыстай асновы і форму з канчаткам *-аў: веж і вежаў, пушч і пушчаў, меж і межаў*, а некаторыя ўжываюцца толькі з канчаткам *-аў: брытваў, мётлаў* і інш.

Цяпер разгледзім скланенне назоўнікаў з асновай на мяккі зычны.

АДЗІНОЧНЫ ЛІК

Н.	вішн-я	зямл-я	хвал-я
Р.	вішн-і	зямл-і	хвал-і
Д.	вішн-і	зямл-і	хвал-і
В.	вішн-ю	зямл-ю	хвал-ю
Т.	вішн-яй (яю)	зямл-ёй (ёю)	хвал-яй (яю)
М. аб	вішн-і	зямл-і	хвал-і

МНОЖНЫ ЛІК

Н.	вішн-і	земл-і	хвал-і
Р.	вішань	зямель	хваль
	вішн-яў	земл-яў	хвал-яў
Д.	вішн-ям	земл-ям	хвал-ям
В.	вішн-і	земл-і	хвал-і
Т.	вішн-ямі	земл-ямі	хвал-ямі
М. аб	вішн-ях	земл-ях	хвал-ях

Родны склон множнага ліку мае ў гэтай групе назоўнікаў дзве формы: без канчатка і з канчаткам *-аў (-яў)*. Часцей ужываецца форма без канчатка.

Назоўнікі першага скланення з асновай на *й* (гэту літару называюць таксама ётам) скланяюцца наступным чынам:

АДЗІНОЧНЫ ЛІК

Н.	жня-я	армі-я	станцы-я
Р.	жня-і	армі-і	станцы-і
Д.	жня-і	армі-і	станцы-і
В.	жня-ю	армі-ю	станцы-ю
Т.	жня-ёй (ёю)	армі-яй (яю)	станцы-яй (яю)
М. аб	жня-і	армі і	станцы-і

МНОЖНЫ ЛІК

Н.	жне-і	армі-і	станцы-і
Р.	жней	армій	станцый
Д.	жне-ям	армія-м	станцы-ям
В.	жней	армі-і	станцы-і
Т.	жне-ямі	армія-мі	станцы-ямі
М. аб	жне-ях	армі-ях	станцы-ях

Нарэшце праскланяем некалькі назоўнікаў з асновай на г, к, х.

АДЗІНОЧНЫ ЛІК

Н.	дарог-а	рак-а	страх-а
Р.	даро-гі	рак-і	страх-і
Д.	дароз-е	рац-э	страс-е
В.	дарог-у	рак-у	страх-у
Т.	дарог-ай (аю)	рак-ой (ою)	страх-ой (ою)
М. аб	дароз-е	рац-э	страс-е

МНОЖНЫ ЛІК

Н.	дарог-і	рэк-і	стрэх-і
Р.	дарог	рэк	стрэх
Д.	дарог-ам	рэк-ам	стрэх-ам
В.	дарог-і	рэк-і	стрэх-і
Т.	дарог-амі	рэк-амі	стрэх-амі
М. аб	дарог-ах	рэк-ах	стрэх-ах

У апошняй групе назоўнікаў I скланення ў адзіночным ліку мы назіраем чаргаванне гукаў у аснове: у давальным і месным склонах *г* пераходзіць у *з* (мяккае), *к* — у *ц* (цвёрдае) і *х* — у *с* (мяккае). Мы атрымліваем формы: *дарозе, рацэ, страсе*, прычым пасля *ц* пад націскам будзе канчатак *-э*, а не пад націскам — канчатак *-ы*, напрыклад, *рука — руцэ, кладка — кладцы, чыгунка — чыгунцы*.

ПРАКТЫКАВАННІ.

1. Праскланяйце у адзіночным і множным ліку назоўнікі: дачка, рука, бляха, нага, пальма.

2. Наступныя назоўнікі пастаўце ў родным склоне множнага ліку: сястра, майстэрня, мова, капальня, мятла, лялька, лінейка, жняярка, карова, курыца.

Хочаш закурыць — пачакай... перш прачытай!

— Ну браткі — давайце цяпер закурым... сказаў пажылы чалавек, калі ўжо цягнік крануў з месца і апошні падарожны зачыніў дзверы купэ.

— Хіба жанчыны нічога супроць гэтага не маюць — дадаў пасля нейкага часу.

— А што-ж нам прыходзіцца адказваць на гэта — адазвалася сядзячая побач кабета.

— Скажыце, хто выдумаў гэтую «дурную атруту» — запытала пасажыраў.

— Першыя людзі на свеце, якія пачалі курыць — гэта дзікія індыйцы — сказаў доктар К. — вядомы лекар з Беластока, а ў Еўропе гэтую прывычку распаўсюдзіў Жан Нікот — французскі пасол на партугальскім двары і ўжо больш 400 год гэтая, скажам, досыць дурная, прывычка у нас існуе. Адсюль і паходзіць слова — «нікацін» — назва гэтага бясколернага алкалаіда.

— Не такая гэта ўжо «атрута» — адазваўся — чыгуначнік — я ўжо куру каля 40 год — і вось яшчэ пакуль што жыву...

— Перш за ўсё — гэта вельмі многа залежыць ад адпорнасці арганізма — пачаў выясняць доктар К. А памятаеце як вы закурылі першую папяросу. Ці тады ў галаве вам не кружылася?... Вось гэта прызнак, што нікацін кепска ўздзейнічае на наш арганізм, асабліва на цэнтральную нервовую сістэму, а праз яе і на іншыя органы. Надта вялікае спусташэнне робіць нікацін у маладых курцоў.

— А ў нашых школах ледзь ад зямлі адрасце, а ўжо курыць — заўважылі падарожныя.

— Вось у гэтым і справа — працягвае далей доктар К. — мы гэта бачым і не звяртаем ніякай увагі. Атрута — гэта, так сказаць, непрыкметная, але ўжо шэсць сотых грама нікаціну дзейнічае смяртэльна на чалавека. Мала таго — расказвае далей, штораз больш ажыўлены доктар. Каню хопіць 8 кропляў нікаціну і ён гіне ад яго на працягу 4-х мінут. З адной папяросы ў наш арганізм пападае адна пяцідзесятая частка смяротнай дозы нікаціну.

— Па-вашаму было-б гэта так, што калі я напрыклад скурыў-бы адразу 50 папяросаў — то я ўжо мусіў-бы памерці — сказаў чыгуначнік і засмяяўся. Ведайце грамадзянін доктар, што я часам 3 пачкі выкураю у дзень г. зн. 60 штук і як вы мяне бачыце — жыву яшчэ пакуль што.

— Таму я вам і драбязна выясняю — адказвае доктар. Вось яшчэ адзін прыклад: часам некалькі людзей з'есць недобраякасныя прадукты, а ці ўсе захварваюць? — Не! Наш арганізм супрацьстаўляецца ўсялякім захворванням — а нікацін знішчае гэтае супраціўленне.

— Кажуць, што сухотаў можна дастаць ад курэння — уключыла пажылая жанчына.

— На лёгкія то нікацін так не дзейнічае, як на страўнік — адказвае доктар. Так, так, на страўнік, — паўтарае яшчэ раз убачыўшы, што ўсе вельмі моцна зацікавіліся. Нікацін дастаўшыся з дымам у лёгкія чалавека, апрача таго, што раздражняе цэнтральную сістэму, пераходзіць у кровапосныя сасуды, якія пры гэтым звужаюцца і сценка іх змяняецца.

Звужанымі кровапоснымі сасудамі ў сценку страўніка праходзіць недастатковая колькасць пажыўнага рэчыва з крыві, у выніку чаго на сценках страўніка развіваецца язва. Мала таго. Нікацін мае ўплыў на недахоп вітаміны «Ц», асабліва ў малацэ жанчын, якія кормяць малых дзяцей і кураць. Дым нікаціну з табакі мае вокіс вугалю, а таксама і іншыя смалаватыя рэчывы, якія дзейнічаюць ракастваральна. Ад курэння пачтае шмат іншых захворванняў як: астма, катар страўніка, рак лёгкіх і г. д.

Калі напрыклад скандэнсаваць дым з папіросы ў вадкасці і памазаць ёю скуру мышы — то на працягу некалькіх месяцаў мыш захварэе ракам скуры.

Цягнік грукацеў, затрымліваўся на станцыях і ізноў ішоў далей. Аж раптам хтосьці крыкнуў.

— Бачыце — пажар! — Непадалёк гарэла вёска, кружыцца чорны дым кругом бегалі і крычалі людзі.

— Хто ведае — адазваўся зноў доктар — можа і гэта ад папяросы.

Запанавала цішыня. Падарожныя задумаліся... І. ВЕРАС

Пад развагу бацькам

Калі дзіця капрызіць, пакінце яго ў спакої, не ўгаворвайце, не карайце. Не звяртайце на яго ніякай увагі да таго часу, пакуль яно перастане капрызіць.

Для жанчын

Як збавіцца ад вяснушак

Лепшы сродак супроць вяснушак — ахова сгуры ад сонечных праменняў. Ахаваць скуру ад іх зручна і надзейна крэмамі або мазямі.

Ахоўны крэм можна прыгатаваць і самому. Да збітага бялка дадаюць 25 г. гліцэрыны, 50 г. адэкалону і 20 г. пудры. Ужо з першых вясенавых дзён, штодзённа перад выхадам на вуліцу трэба змазваць скуру твару.

Калі выступіла невялікая колькасць вяснушак або калі яны слаба афарбаваны, то зусім дастаткова раніцай і ўвечары праціраць скуру твару сокам рэпчатай цыбулі, слаба разведзеным воцатам або лімонным сокам. Бясспрэчную карысць прыносіць старадаўні народны сродак — умыванне кіслым малаком.

Для прыгатавання праціранняў можна таксама збіць у пену бялок і змяшаць з сокам аднаго лімона, 4 г. гліцэрыны і 100 г. алкаголю.

Крэм неабходна ўціраць на працягу некалькіх дзён.

Уціранне крэмаў звычайна выклікае раздражненне скуры і лушчэнне. Пасля адлушчвання вяснушкі звычайна бляднеюць або знікаюць. У далейшым трэба сістэматычна ўжываць ахоўныя крэмы.

Кулінарыя

Піронсае з узбітымі слівкамі абозаварным крэмам

Уліць у каструлю шклянку вады, дадаць масла, соль і паставіць на агонь. Як толькі вада закіпіць, усыпаць адразу ўсю муку, размяшаць і на слабым агні праварыць 2—3 хвіліны, памешваючы. Затым зняць каструлю з агню і дадаваць яйкі (па аднаму), старанна размешваючы; як толькі цеста пачне цягнуцца, спыніць даванне яек, цеста раскачаць у выглядзе булачак, выкладаючы іх на ліст, злёгку змазаны маслам, на адлегласці 3 1/2 — 4 см адна ад другой. Для выпечкі паставіць ліст у гарачую духоўку на 15—20 хвілін, а як толькі булачкі зарумяняцца і павялічацца ў аб'ёме, збавіць жар у печы, не вымаючы булачак, і дапячы да гатоўнасці.

Гатовыя булачкі надрэзаць удоўж з аднаго боку і, прыадкрыўшы, напоўніць сярэдзіну слівкамі, збітымі з дадаваннем цукру і ваніліну. Можна іх запоўніць таксама заварным або слівачным крэмам. Затым пасыпаць цукровай пудрай, пакласці на блюда і падаць.

На адну шклянку мукі — 100 — 125 г. масла або маргарыны, 4—5 яек, 1 шклянку вады, 1/4 чайнай лыжкі солі, шклянку слівак, 2 — 2 1/2 ст. лыжкі цукру, 1/4 парашка ваніліну або 1 — 2 лыжкі лікёру.

А. ОМІЛЬЯНОВІЧ

ТАЦЯНА

Навокал шумела векавая Белавежская пушча. Зблізку не было ніводнай вёскі. Ужо ад некалькіх год — даўно, жылі тут Тацяна і Ларыён Жылюкі. Незгорш ім было. Раніцай пушча будзіла іх на працу. Дзеці заставаліся ў хаце, а яны ішлі на чыгунку.

Час-ад-часу над пушчай праляталі са страшэнным выццём самалёты, час-ад-часу, асцярожна, заглядалі туды бурыя постаці фашыстаў, і толькі гэта напаміпала, што недзе там, далёка ідзе вайна.

У пушчы было штораз больш партызанаў. Было гэта ў ліпені, а мо' ў жніўні 1941 года. Вечарам у хатку Жылюкоў зайшоў са сваім патрулям славутны арганізатар партызанскіх атрадаў, — Іван Іванавіч.

Жылюкі — людзі простыя, разумелі вайну, з нянавісцю глядзелі на фашыстаў. Іх простыя сэрцы зразумелі патрэбу дзеяння. Хутка дамовіліся з Іванам Іванавічам — дапамагаць партызанам, збіраць зброю, ежу, забяспечыць іншымі неабходнымі артыкуламі, арганізаваць шырокую сетку сувязістаў. Устаноўлена сустрэчы і партызаны ізноў пайшлі ў пушчу.

Ларыён Жылюк у дзень працаваў, а ноччу і ў святочныя дні ішоў далёка ў навакольныя вёскі. Ведаў там людзей, ведаў да каго звяртацца, а і людзі таксама яго ведалі. Ведалі яго і ў Барыслупы, Навасадах і Дубінах. Ларыён Жылюк прыносіў ад іх ежу, тытунь, гранаты, зброю. Тацяна латала адзенне, сціпала бялізну партызанам, яны яе проста матушкай называлі. Кожнаму аднаму знайшлося ў яе добрае слова. Таму бывала гузік прышые, таго малаком пачастуе, таму перавязку зменіць. Яе простае беларускае сэрца ўсіх кахала.

Прайшла зіма 1942 г. Партызанскі рух у пушчы ўзмацняўся. Фашысты былі раз'юшаныя, бо ведалі, што нехта дапамагае партызанам, што нехта корміць іх, забяспечвае зброяй, даносіць інфармацыі.

У жніўні 1942 г. на падставе падазрэнняў гестапа арыштоўвае Жылюкоў, а разам з імі 40 іншых людзей і адстаўляе іх у гестапа ў Гайнаўку, а потым у Белавежу. Там фашысты праводзілі следствы, бязлітасна білі арыштаваных, дапытваліся хто мае сувязь з партызанамі і хто ім дапамагае. Аднак людзі трымаліся цвёрда. Маўчалі. Гітлераўцы не маючы дакладных даных фактаў выравалі ўхапіцца іншых спосабаў.

Разам з Жылюкамі і іншымі партызанамі арыштавана Уладыслава Янкушка з Горнага каля Гайнаўкі. Калі Янкушка паклікана на следства — у пакоі было двух немцаў. Адзін з іх — тоўсты як бочка сядзеў каля стала над разложанымі паперамі, а другі — высокі і падстаўны залажыўшы нагу за нагу стаяў ля акна абаперышся аб аконную раму, куры папяросу і нядбайна ляскаў сабе па халяве бота кароткай пыткай. Немец прыжмурыў вочы, пагледзеў з гары ў ніз на Янкушка і прамовіў праз зубы.

— Ну Янкушак кажы, хто ўтрымоўвае сувязі з партызанамі, хто збірае ім зброю, ежу, інфармацыі, хто іх усведамляў на ўсім, калі не скажаш — то, вось, скуру на кавалкі парэжу вось гэтым кнутом.

Вочы Янкушка разгублена глядзелі то на аднаго — то на другога гестапаўца.

— Хто мае сувязь — я не ведаю шаптаў збялелымі губамі, але панове, злітуйцеся, дайце мне час і магчымасць, а я ўсё разведаю, буду вам верны як сабака, з маіх вачэй ніхто не зыйдзе магу прысягнуць вам, зраблю ўсё, што толькі мне скажаце. Калі акажуся здраднікам — тады знішчыце ўсю маю сям'ю.

Гестапаўцы з выразнасцю паглядзелі на сябе, потым на Янкушка, спыталі яшчэ аб некаторых яго асабістых і сямейных падрабязнасцях: ці ведае пушчу, навакольнае насельніцтва і г. д.

Праз хвіліну Янкушак сядзеў ужо на крэсле побач стала, куры цыгара і ўважліва слухаў інструкцыю, якую падаваў яму гестапавец. Пасля гэтага немец падсунуў яму пад нос картку. Янкушак прабег па ёй вачыма і напоўголаса прачытаў:

— Я Уладыслаў Янкушак абяцаю верна служыць германскай імперыі і Фюрэру, дапамагчы выкрыць бандытаў і іх супрацоўнікаў і г. д. і г. д.

Памачыў пяро і падпісаў. І гестапавец і Янкушак былі задаволены. Праз некалькі дзён немцы выпусцілі ўсіх, хто быў арыштаваны.

Між іншымі быў выпушчан і Янкушак. Янкушак вярнуўшыся дамоў наладзіў некаторыя справы і патаемна заявіў суседзям, што баіцца, каб ізноў не арыштавалі яго і дзеля гэтага ўцякае ў партызаны. Доўга блудзіў Янкушак па пушчы, пакуль навязаў сувязь з партызанамі — сувязістамі.

Штопраўда ў гэты час людзі нівельмі верылі адны другім, але што-ж Янкушак сядзеў, яго-ж «білі», іншыя сувязісты ведалі яго, гэткім чынам злабыў сабе паважанне.

Заходзіў да Жылюкоў, браў ежу, боепрыпасы, хадзіў да другіх сувязістаў, пазнаваў кантактныя скрынкі, пасылаў інфармацыі ў гестапа.

Гестапаўцы заціралі рукі і чыталі ўсё, што дастаўляў ім Янкушак. Рабілі нейкія спіскі.

Аднойчы ў марозную студзеньскую ноч 1943 г. гестапа нахлынула на Жылюкову хату. Гітлераўцы ўляцелі як звяр'ё, як раз'юшаныя, шалёныя сабакі. Перавярнулі ўсё дагары нагамі, але рэвізія не дала пажаданых вынікаў.

— Дзе зброя, ты сабачая скура — выў разбешчаны гестапавец і бязлітасна калаціў Ларыёна прыкладам пісталета па акрываўленым твары і галаве. Іншыя фашысты павалілі на падлогу Тацяну. Душылі яе, гнетлі каленамі, вырывалі валасы, настойвалі каб паказала ім схованку са зброяй і ежай, нарыхтаванай для партызанаў.

(Працяг будзе)

Ужо можна атрымаць Беларускі каляндар на 1957 год

Галоўнае Праўленне Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Беластоку паведамляе, што ўжо прымаецца заказы на беларускі каляндар на 1957 год.

Сам каляндар каштуе 5 злоты і адзін злоты перасылка — разам 6 зл. Грошы можна ўжо уплочваць на адрас: Галоўнае Праўленне Беларускага грамадска - культурнага таварыства ў Беластоку. Народовы Банк Польскі II Гарадскі (мейскі) Аддзел у Беластоку конто № 113-9-395.

Прысылайце заказы.

Вокладка календара.

Студэнты з Беласточчыны ў Мінску

У сучасны момант у Дзяржаўным Універсітэце ў Мінску навучаецца 10 студэнтаў з Беласточчыны. 8 з іх з'яўляюцца студэнтамі аддзела беларускай філалогіі. Астатнія двух вучацца на гістарычным і біялагічным факультэтах. (мм)

Нашы карэспандэнты і чытачы пішуць

Сірочая святліца

Старэйшая моладзь яшчэ добра памятае, што калісь у Баброўніках (Беластоцкі павет) была даволі добрая святліца. Так — гэта было яшчэ тады, калі ў вёсцы існавала арганізацыя ЗМП. Нядзелямі адбываліся забавы, часамі маладыя людзі прыходзілі пачытаць якую - небудзь кніжку ў святліцовай бібліятэцы, нават былі спробы наладзіць пастаноўку. Так, гэта было калісьці...

У гэтым доме была калісь святліца.

А цяпер застаўся толькі пусты будынак з дзіравым дахам і павыбіватымі ды пазабіватымі вокнамі, гнілой падлогай, з паломаным вешаком у куце і запэцканай курамі бібліятэчнай шафачкай. Усюды бруд.

Але гэты дом не вельмі ўжо так і пустуе. У ім нейкая клапатлівая гаспадыня (відавочна, былая святліцовая) сушыць сабе бялізну, перахоўвае нейкія «ламарэнды» і г. д.

А што на гэта маладыя бабраўнічане? Ці не час ужо «збунтавацца» супроць такой «эксплуатацыі» іх уласнай святліцы, рамонт якой каштаваў іх да таго яшчэ досыць многа працы...

фото і тэкст С. Я.

Навукоўцы Беласточчыны радзяць

24 студзеня ў Беластоку праводзіла свае абрады больш чым 70 вопытных педагогаў, навукоўцаў і грамадскіх дзеячоў усяго ваяводства.

У спрэчках было відаць глыбокае заклапочанне справамі моладзі і істотнымі патрэбамі школ.

Нам — беларусам вельмі важным і цікавым з'яўляецца факт, што многа ўвагі прысвечана было справам нацыянальным школы, характэрных не толькі Беластоцкаму ваяводству але і іншым.

Пастанавілі нават спецыяльная секцыя, якая будзе займацца выключна гэтымі справамі. Р.

Ці ўжо падпісаўся на „Ніву"

Падпіску на II квартал ужо прымаюць усе паштовыя установы.

Трэба электрыфікаваць Раманова

Як вядома, у будучыні ўсе гарады і вёскі будуць электрыфікаваны. Некалькі гадоў таму назад электрыфікавана Зубры, радыёфікавана Падазераны і Вейкі. У 1957 годзе распачата электрыфікаваць суседнія вёскі. Пішучы гэты ліст чую рокат трактараў, якія возяць слупы да Луплянкі, Шымак, Лявонавіч і інш. Наша вёска Раманова знаходзіцца непадалёк гэтых вёсак ля гасціпца.

Раманаўчан моцна турбуе няўпэўненасць, ці будуць мець у гэтым годзе электрычнае святло. Электралінія праходзіць у адлегласці поўкіламетра ад нашай вёскі і без ніякіх спецыяльных перашкод можна таксама электрыфікаваць і нашу вёску Раманова.

Некалі пісана лісты ў адпаведныя ўлады, якія запэўнівалі нас што ў 1956/57 г. ужо напэўна будзем мець электрычнае святло. Але з гэтага ўсяго атрымалася так, як у славутай прымаўцы: «Абяцанка - цацанка, а дурному радасць». Тым больш раманаўчанам робіцца крыўдна, што такія навакольныя вёскі, як Шымкі, дзве Луплянкі, Ялоўка, Падазераны, Вейкі, Мастаўляны, Кітурыкі (меншыя ад в. Раманова) ужо электрыфікуецца.

МІХАСЬ ЦЮНЧЫК
в. Раманова
пав. Беласток

Не чытаюць „беларускіх" кніжак

Грамадская бібліятэка ў Баброўніках (Беластоцкі павет), не мае добрага памяшкання. Змяшчаецца ў невялічкім пакойчыку побач бюро ГРН. Пашчасцілася мне якраз застаць бібліятэкара.

—Ці ёсць у вашай бібліятэцы беларускія кніжкі? — пытаю.

— А як-жа, — адказала здзіўлена маёй наіўнасцю. Вось нядаўна Ваяводская бібліятэта ізноў прыслала нам новую партыю беларускіх кніжак і брашур.

«Нарэшце — думаю — хоць тут ёсць крыху беларускіх кніжак».

— А людзі чытаюць беларускія кніжкі? — з хваляваннем зноў пытаю.

— Не вельмі... — хвіліну памаўчаўшы адказала.

Працягваю руку на паліцу дзе асобна пакладзена «беларускія» кніжкі і... чытаю загаловак першай - лепшай: «Зошыт знайдзены ў Сунчоні» Роман Кім — Выдавніцтво художной літэратуры — Кыів, 1952 р.; «Молодь»; «Важка атлэтыка»; «Бібліотэка колгоспного спортсмэна» і г. д.

Няўжо працаўнікі Ваяводскай бібліятэкі не могуць адрозніць беларускай мовы ад украінскай?! Няўжо бібліятэкар не чуе, як размаўляюць людзі ў яе мясцовасці?! С. Я.

Пад развагу Прэзідыума ПРН у Гайнаўцы

Штогод школы і настаўнікі праходзяць сапраўднае пекла з апалам для школ. Так напрыклад для нашай школы ў Чыжах найперш даставілі 2 метры мокрага дрэва. Калі гэтае дрэва амаль зусім спалілі — прывезена нам тры фуры, ацякаючага вадой торфу, якога не можна распаліць. Звярнуўся я ў той справе да Прэзідыума ГРН у Новым Беразове, дзе сказалі мне, што надзел вугалю і дрэва праводзіць ГС Гайнаўка. Паехаў я туды. А таму, што там яшчэ пануе бюракратыя — маю школу ГС Гайнаўка «забыла» змясціць у спісе, ну і ні дрэва ні вугалю на распалку няма.

Так далей не можа быць. Я сказаў у Прэзідыуме ГРН у Новым Беразове, што буду вымушаны замкнуць школу, бо дзеці не могуць вучыцца ў холадзе і потым хварэць.

Можа гэтай справай зацікавіцца Аддзел асветы Прэзідыума ПРН у Гайнаўцы?

У. ПЯТРУЧУК
Чыжыкі, Гайнаўскі пав.

„Ніва" памагла

Чытач наш, Кастусь Вязоўскі з вёскі Алексічы, Беластоцкі павет, звярнуўся да нас са скаргай на пошту ў Заблудаве. Ён злажыў падпіску на «Ніву» на IV квартал 1956 г. заплаціў патрэбную суму, аднак «Нівы» не атрымоўваў. Па прычыне інтэрвенцыі гэтай справай заняўся ВЗЛ.

Высвятлілася, што загадчык пошты ў Заблудаве грошы на «Ніву» затрымаў у сябе. Кастусь Вязоўскі, а таксама іншыя падпісчыкі «Нівы» хоць пазнавата, аднак атрымалі ўсе нумары «Нівы», а загадчыкам пошты зацікавілася пракуратура.

Аб гэтым паведамляе нас намеснік дырэктара ВЗЛ грам. А. Ожуг. М. Х.

Няма такой хаты

Няма такой хаты ў якой не спанадобіўся-б скажам — матацыкл, швейная машына, мужскі, дамскі або дзіцячы веласіпед, радыёпрыёмнік і шмат іншых прадметаў, якіх пакуль што яшчэ не кожны можа сабе купіць.

Аднак, як аказваецца, вельмі латва можна дабыць. Якім чынам? Няма хаты, у якой мы не найшлі-б усялякага старога жалеза — як кажуць «барахла», якое марнуецца бескарысна. А нашыя металургічныя заводы чакаюць на так цэнную сыравіну.

У сувязі з гэтым Ваяводскі ўпаўнаважаны па справах паўторнай сыравіны арганізуе новы конкурс на Беластоцкае ваяводства. Сярод тых, якія да 31 сакавіка 1957 года даставяць на скупачны пункт — не менш 50 кг злому, будуць разлясаваныя выжэй паданыя прадметы і шмат іншых цэнных узнагарод.

Апрача гэтага за злом атрымаеце заплату ў залежнасці ад катэгорыі сыравіны. Хай тады не будзе ў нас такой хаты, ні школы, якая не возьме ўдзелу ў гэтай падзвойна карыснай акцыі. Р.

Малым сябрам

Вучні Пачатковай школы ў Грыбаўцах пішуць

Паважаная рэдакцыя! Мы вучні Пачатковай Школы ў Грыбаўцах, кожную пятніцу з цікавасцю выглядаем паштара, які прывозіць нам «Ніву». Так было і ў мінулую пятніцу, 1 лютага, але газету № 5/49 прывёз не ў пятніцу, а ў суботу.

З яе мы даведаліся, што рэдакцыя «Нівы» хутка будзе друкаваць ладатак для дзяцей. Гэта нас вельмі абрадавала і спяшаемся ахрысціць яго (ладатак).

Падчас спрэчак нашых класаў мы не дайшлі да згоды. Клас II і III жадаюць каб назваць яго «Конік»—яны думаюць сесці на яго і аб'ехаць кругом свету і аб усім даведацца Клас IV жадае яго назваць «Званок», каб ён будзіў дзяцей беларускіх другіх школ да пазнання нашай роднай, прыгожай мовы. Клас V прапануе назву «Ракета», каб яна ўсім дзецям ясна асвятляла шлях у жыцці.

А цяпер пару слоў аб нашай працы. Школа наша другі год працуе з двума настаўнікамі. Класаў пяць. Беларуская мова ў нашай школе як прадмет. Тры гадзіны ў тыдзень. Есць сцэна, на якой мы ставілі на паказ апрацаваныя творы «Гром з яснага неба», «Міхалка», «Сапраўдны сябар», «Тройка». З гэтага была задаволена публічнасць і мы. У гэтай рабоце нам вылатна дапамог Бацькаўскі Камітэт. Умеем некалькі песняў з «Нівы». Хочам і далей працаваць у гэтым напрамку толькі не маем п'есак. Яшчэ адзначаем адгаданку з апошняга нумара. Разам адгадалі і думаем, што добра.

Цярэшко Раіса
Паплаўская Раіса
Абрамовіч Мікалай
Навіцкі Міша
Абрамовіч Уладзімір
Ігнацюк Віктар
Абрамовіч Фёдар
Абрамовіч Вера
Абрамовіч Раіса
Навіцка Лена
Абрамовіч Люба
Новіцка Крыся
Цярэшко Лена
Дамброўскі Аляксандар
Обухоўскі Ян
Дамброўская Галіна
Паплаўскі Ежы
Несцерук Анатоль
Несцерук Вадзім
Несцерук Жоржык
Карповіч Мікалай
Чэмель Уладзімір
Тарасевіч Аляксандар

Вучні Педагагічнага ліцэя ў Бельску - Падляскім маюць свае ашчадныя кніжкі. І так напрыклад, на дзень 6 лютага 1957 года агульная сума складае 23.920 зл.
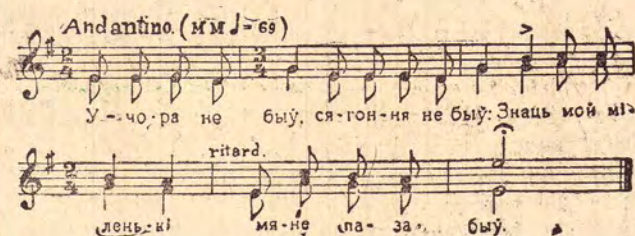
За сэканомленыя грошы арганізуюцца экскурсіі.

На здымку: вучні Бельскага Педліцэя на адной з гэтакіх экскурсій ў Варшаве ля помніка Каперніка.

УЧОРА НЕ БЫЎ

Запісаў Г. Т. Цітовіч

Учора не быў,
Сягоння не быў:
Знаць мой міленькі,
Мяне пазабыў.

Яшчэ не забыў,
Яшчэ забуду,
Сяду, паеду,
Сем год не буду.

Едзь-жа сабе, едзь,
Такое бяды:
Знайду сакала
З сваёй стараны.

Пасаджу яго
У канцы стала,
Буду глядзеці,
Як на сакала.

Чаму-ж ты, сакол,
Хмуран, не вясёл,
Знаць у сакала
Саколкі няма?

Учора з вячора
Саколка была,
Сягоння зрана
Заручоная.

— Таварыш старшыня, у нас да гэтага часу клуба няма.

— Глупства! Я без клубаў і спектакляў у культурныя выйшаў. (Вожык)

Задачы

Перш — то лепш было быць старшынёй Грамадскай рады, аб тым і гаварыць няма што.

Вышэйшыя інстанцыі дасылалі нам указанні, а мы іх выконвалі: адны лепш, другія горш, але гэта ўжо іншая справа.

Зараз усё ў нізы звалілі. Падавай начальніцтву ініцыятыву, нашы пастановы і рабі ўсё так, каб было як найлепш.

Не ведаю як каму, але мне — як старшыні, дэмакратызацыя ў патыліцы сядзіць. Не разумею я гэтых вясковых людзей. Сядзелі ціхенька быццам мышы пад мятлой, а зараз па пятках мне ходзяць. Аднаму зямлі дабаў, другому будаўнічых матэрыялаў. І вось, ва ўсіх гэтых справах старшыня мусіць круціцца, як млынавыя крылы. У дзень нам няма калі газету пачытаць. Вось зараз, увечары сяджу ды чытаю, настольная лямпа кідае апельсінавае святло, насупраць мяне сядзіць мой Ванька і вывучае ўрокі.

Відаць з арыфметыкай ён на ваенным становішчы, таму, што моцна пацірае лоб рукой, як-бы гэта пам.жа ў вылічванні і паўтарае ўголас: — Дзякуючы адсутнасці грамадскай кантролі мышы з'елі ў краме ГС 10 кг грэчанай кашы, 15 кг рысу, 25 кг цукру і 20 кг селядцоў. Колькі кілограмаў прадуктаў з'елі мышы?

— Як-бы пра нашага загадчыка ГС. Ён заўсёды недахопы звальваў на мышы. — падумаў я не адрываючыся ад газеты, а Ванька далей працягваў: — Сяляне прывезлі да млына 500 кг зярна. Млынар выдаў ім 350 кг мукі і 50 кг вотруб'я, колькі зярна засталося ў млынара?

— Не інакш, мова ідзе пра нашага млынара, — падумаў я, а Ванька чытаў наступную задачу: — Царкоўная свечка мае 20 сантыметраў даўжыні і гарыць 40 мінут. Свечкі былі запалены ў 5 гадзін 40 мінут, а дагарэлі ў 6 гадзін. Якой даўжыні былі свечкі?

— А наш царкоўны стараста свечкі дзеліць напалавіну... Тут думку маю перарваў голас Ванькі: — Старшыня Грамадскай рады нарадовай штотыдзень наладжвае тры скаргі, аназбіралася ў яго іх 20. Колькі трэба часу, каб разгледзіць скаргі жыхароў?

— Як-бы пра мяне, падумаў я і адлажыўшы газету сказаў:

— А ну пакажы задачнік, дзе гэта напісана.

У задачніку не напісана. Гэтыя задачы нам настаўнік падыктаваў, — адказаў Ваня. У той-жа момант пачуліся ў сенях крокі і ў хату ўвайшлі: загадчык ГС, млынар і царкоўны стараста.

— Ну, Кандратавіч, адзявайся, пойдзем да настаўніка. Задае для дзяцей задачы, што з нас цэлая вёска смяецца, сказаў млынар і дадаў; — таксама інтэлігент, а ў палатаных нагавіцах ходзіць. Стараста перахрысціўся і сказаў:

— Перад Мікалаем Цудатворцам клянуся, дам яму ў морду.

Я ўжо быў узяўся за шапку, але крыху памітусіў яе ў руках і адказаў: — Да настаўніка не пайду, кепская гэта дарога. Трэба змяніць нашы адносіны да людзей. І нягледзячы на прысутных я вярнуўся да газеты.

Дзядзька Лявонь

Параіла

Аднойчы вясковы хлапец Мацей купіў на кірмашы карову, і вёў яе на пастронку дамоў. З ім ішла гутарачы, дзяўчына Агрыпіна.

У мілай размове хутка час ляцеў. І неўзабаве яны падыходзяць да лесу і тут Агрыпіна кажа:

— Мацейка я з табой баюся праз лес ісці.

— Чаму? — пытае Мацей.

— Каб ты мяне ў лесе не скрыўдзіў.

— Што ты Агрыпіна, не бачыш, што я карову на пастронку вяду.

— Э, які ты Мацей дурны. Карову ў лесе да хвоячкі можна прывязаць.

Добрая жонка

— Ведаеш, кум, мая жонка вельмі добрая кабета, яна нават боты мне сцягвае

— Ці-ж так? А калі яна гэта робіць?

— А тады, як я хачу ісці ў карчму.

Сірата

Адвакат: Ты-ж забіў бацьку і матку, што-ж я магу сказаць суду на тваю абарону?

Разбойнік: Няхай пан папросіць суд, каб мелі літасць над круглай сіратой.

Не дурны

— Вось вылаяў я суддзяў ды старшыню з пісарам, жулікамі ды крывапіўцамі іх абазваў...

— Ах, што-ж ты зрабіў, гэта-ж яны цябе так засудзяць, што век нявыкарапаешся.

— Ці я дурны — калі я іх лаяў, дык ні яны, ані хто іншы не чуў.

Ці можна біцца

Пан ударыў мужыка па твару, а той спакойна пытае:

— А ці можна біцца?

— Калі ты дастаў у морду, дык значыць можна. Тады мужык як лясну пана, дык той аж нагамі накрыўся.

Дачакалася

На ложку ляжаў муж хворы на сухоты. Вось, вось ён канаў. Сядзела сумная жонка і горка плакала.

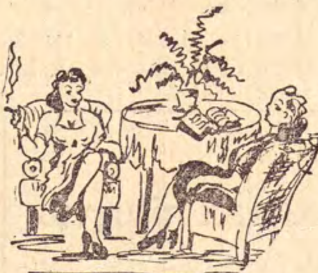
— Ох, мой ты даражэнькі, ты-ж паміраеш, на каго-ж ты мяне беднenькую пакідаеш.

Тут-жа муж галаву прыпаднаў і так ёй сказаў:

— Усёроўна мне памірань, ні сёння, — то заўтра дзень ціраць, а ты — кажа — гадок ці два счакаўшы свабодна сабе замуж выходзь і ні за абы каго, а за Ігната, І багаты ён і пільнуе хаты, ды найлепшы сябра мой.

Тут жонка і плакаць перастала. Ах-жа мой ты даражэнькі, чаму-ж ты мне гэтага раней не сказаў, я яго даўно кахала, а ён толькі тваё смерці чакаў. Д.

Хто што любіць

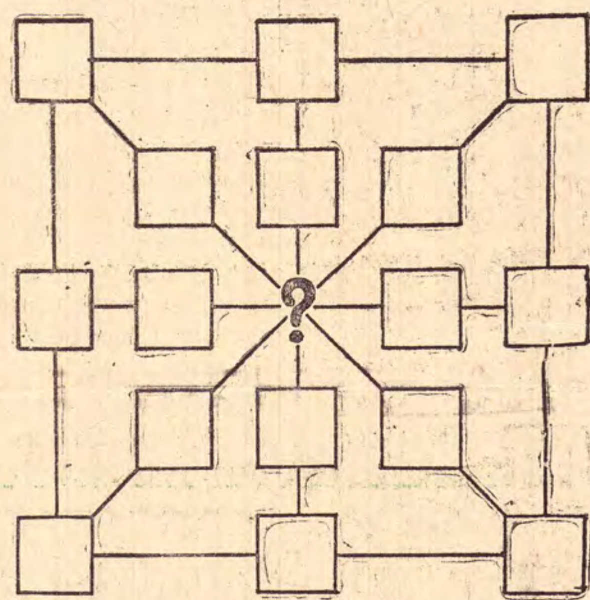

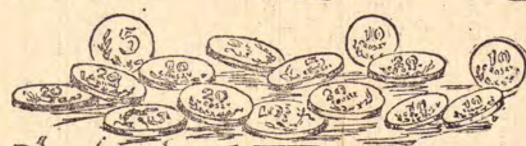
— Я вельмі ахвотна чытаю рамансы.

— А я іх... ахватней... пераджываю.

АДГАДАНКА

8 х 50

Аднойчы бацька даў Пецi дробязь на цукеркі: 6 штук па 20 грошы, 6 штук па 10 грошы і 4 штукі па 5 грошы — разам 2 злоты.

Пеця падумаў, зрабіў такі рысунак і разлажыў гэтыя грошы так, што гледзячы па простых лініях ён атрымаў 8 разоў па 50 грошы.

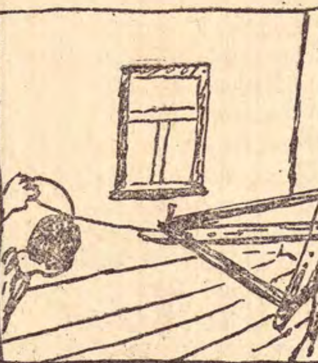
Адгадайце, як Пеця разлажыў грошы і ў кожную клетку ўпішыце манету адпаведнай вартасці так, каб на прамых лініях вы атрымалі 8 разоў па 50 грошы.

Сярод чытачоў, якія да 1 сакавіка прышлюць правільныя развязкі, будзе разыграна 10 кніжных узнагарод.

АГАФОН АБРОТКА ПРЫ РАБОЦЕ

Сядзіць маці ля красён,
І совае чайнíком.
Белы кужаль патыкае.
Хутка чайнічок лятае.

Любіць Агафон работу,
Сядзіць навівае мотак.
Круціць на клубочак нітку,
Хутчэй будзе нова світка.

На сукадлі цаўкі сучa.
У школе вельмі добры вучань.
Сам настаўнік казаў дзецям:
— Ён найлепшы хлапец
ў свеце.

Добры хлапчук — усім вядома,
Усе любяць Агафона.
А найболей бацька і маці..
— Каб такі быў у кожнай хаце!!!

Орган Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Польшчы. Адрас рэдакцыі гор. Беласток, вул. Маніфесту Ліпцовага 25, тэл. 25-89. Умовы падпіскі: на 3 месяцы — 7 зл. 80 гр., 6 месяцаў — 15 зл. 60 гр., на год — 31 зл. 20 гр. Konto NBP I Oddz. Miejski Nr 102-7-161. Падпіску прымаюць усе паштовыя ўстановы, пісьманосцы. Выдавецтва РСВ «Праса». Паліграфічнае прадпрыемства ў Беластоку. Т-13